



# **Educatieve brochure ‘GESTREEPT’**

**Een initiatief van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging vzw**





## **INHOUD**

Inleiding

Vrijzinnig-humanistische waarden

Verhaal /doelgroep

Filmpedagogische verwerking

Uit het leerplan niet-confessionele zedenleer

Procesdoel : Exploreren,verkennen en integreren van waarden

Samenstelling brochure : Martine Konings, Dirk Van Opdenbosch

Bronnen : Leerplannen Niet-confessionele zedenleer ; [www.ribz.be](http://www.ribz.be)



## INLEIDING

In een gedigitaliseerde beeldcultuur was er binnen de vrijzinnigheid dringend nood om op een geactualiseerde, speelse - niet belerende of intellectualistische manier jongeren, en jonge ouders in contact te brengen met onze ideeën en doelstellingen.

Een geschikt middel hiertoe is het medium film . Als beeld/klank en tekstdrager heeft een DVD het voordeel digitaal verspreid te kunnen worden ook via het internet (YouTube...)

De kortfilm die gemaakt is, is een speels, herkenbaar en vooral boeiend verhaal over humanisme en vrijzinnigheid in onze dagdagelijkse realiteit. Niet alleen een vrijzinnig humanist zal zich hierin terugvinden, maar ook mensen met een andere levensbeschouwing zullen hierin raakpunten ontdekken.

Een reeks vrijzinnig humanistische waarden wordt verbeeld via een fictieve verhaallijn die zich hoofdzakelijk afspeelt in de grootstad Antwerpen.

Het is een 'reis' van verschillende hoofdpersonages die rondzwerven in de stad. Een mozaïekfilm als het ware van mensen en situaties, die geconfronteerd worden met de problematiek van zichzelf en de samenleving.

De rode draad doorheen de film is een jonge loslopende zebra, ontsnapt uit de zoo. Verschillende persoonlijke leefsituaties, diverse culturen, enkele maatschappelijke problemen en levensbeschouwelijke kwesties worden belicht en zetten de kijker aan tot nadenken over verschillende thema's.





## **VRIJZINNIG-HUMANISTISCHE WAARDEN**

De film heeft zowel een sociale, een educatieve, een morele als een artistieke meerwaarde. Enkele vrijzinnig humanistische waarden die naar aanleiding van het bekijken van de film verder kunnen uitgediept worden, zijn:

*Tolerantie*  
*Pluralisme*  
*Solidariteit*  
*Menselijkheid*  
*Redelijkheid*  
*Dialoog*  
*Gelijkwaardigheid*  
*Inclusiviteit*  
*Ecologische waarden*  
*Democratie*  
*Verdraagzaamheid*  
*Verbondenheid*

Vrijzinnig humanistische waarden zijn niet statisch. Vrijzinnigheid is een dynamische levenshouding die kan evolueren in de tijd.

Vrijzinnig humanistische thema's die verder aan bod kunnen komen zijn:

*Vrijheid*  
*Autonomie en zelfbeschikking*  
*Mensenrechten*  
*Eerbied voor de natuur*  
*Vrij onderzoek*  
*Kritisch denken*  
*Pluralisme*  
*Wereldburgerschap*  
*Vrijzinnige rituelen*  
*De cursus niet-confessionele zedenleer*

Samengevat in volgende kernzinnen drukt de kortfilm het volgende uit:

Menselijke waarden en het recht op zelfbeschikking.  
Afkeer van dogmatisme en autoritaire stelsels.  
Nadruk op actief pluralisme en democratie.  
Centraal stellen en bevorderen van onderlinge solidariteit.  
Streven naar een verantwoordelijk burgerschap.  
Respect voor culturele en sociale identiteit.  
Eenheid in verscheidenheid.



## VERHAAL

De film 'Gestreept' is in een mozaïekvorm gegoten, wat betekent dat er verschillende verhaallijnen door elkaar lopen, maar dat ze wel een gemeenschappelijke deler hebben (via een rode draad). Alleen is het zo dat je die als kijker niet onmiddellijk ziet.

Een mozaïekfilm (Engels: *ensemble film*) is een film waarin een groot aantal personages een belangrijke rol speelt, vaak met meerdere verhaallijnen. Deze personages en verhaallijnen onderscheiden zich van de meeste andere films omdat de meeste personages en plots even belangrijk zijn, in tegenstelling tot de bijrolletjes en subplots in andere films. Het verhaal zelf bestaat uit veel uiteenlopende puzzelstukjes, die allerlei onderwerpen aansnijden. De verschillende personages en verhaallijnen in de film zijn:

- \* een ontsnapte zebra uit de zoo (de rode draad van de film)
- \* Antoon en Rosa, een bejaard echtpaar
- \* Ali en Youssouf , 2 Marokkaanse leeftijdsgenoten
- \* Lukas, een jongen van 10
- \* Juf Mieke
- \* Frank en en zijn dochter Nele: Frank zit in de gevangenis en wacht op zijn vrijlating, Nele doet haar 12-jarig feest (FVJ/Lentefeest)
- \* een onbekende schutter

De zoektocht naar de eigen identiteit is één verhaallijn, aangevuld met vragen over zelfbeschikking, vrijheid, autonomie.

Maar daarnaast gaat 'Gestreept' ook over vader-dochter relaties, verbondenheid, vriendschap en solidariteit. De toon van de film schuift onderhoudend heen en weer tussen ernst en luchtigheid, tussen drama en emotie, maar wordt naar het einde toch wel beklijvend.

### Doelgroep

Jonge ouders met een link naar jongeren (14-18 j) en jong volwassenen.

Leerkrachten NCZ en andere 'opvoeders'.

HVV leden.

Vrijzinnigen.

Humanisten.

Andersdenkenden.

Breder publiek.





## **FILMPEDAGOGISCHE VERWERKING**

### **Inleiding**

De kortfilm biedt een kader om vanuit een fictief verhaal, een aantal waarden en normen via de verschillende verhaallijnen te exploreren, verkennen en integreren .

### **Filmgesprek**

Vanuit de verwoording van de eerste ervaringen van de leerlingen, kan de begeleider de filmesthetische rijkdom ter sprake brengen. De verschillende verhaallijnen en personages kunnen al voldoende stof bieden om een eerste link te leggen naar de verscheidenheid en diversiteit van mensen en de waarden en normen die daaruit voortvloeien. Een structuurschema op het bord kan helpen om de verschillende thema's die aan bod komen te ordenen en de diverse lagen van de film te onderzoeken.

### **Vragen**

De film roept tal van vragen op over diverse maatschappelijke en ethische kwesties, zoals bijvoorbeeld:

- Hoe ga je om met een volkomen ongewone situatie op het publieke terrein?
- In welke mate zijn we vrij ons eigen leven zelf invulling te geven?
- Is geweld gebruiken ooit wel een oplossing voor iets?
- Wanneer heeft iemand zichzelf gevonden?
- Wat is de verhouding tussen zelfbeschikking en jouw levensbeschouwing?
- Kan je de schutter begrijpen?
- Staat de mens boven of naast dieren?
- Kan je voorbeelden geven waar 'dialogoog' niet meer mogelijk is? Wat doe je dan?
- We hebben dingen gemeen met mekaar maar we verschillen ook van mekaar. Hoe ga je daarmee om?
- Verzin zelf een ander einde voor de film.



## **NIET-CONFESSIELE ZEDENLEER ALS LEVENSBESCHOUWELIJK VAK**

Het doel van niet-confessionele zedenleer is de leerlingen tot autonomie te brengen. Zij moeten zelfstandig kunnen oordelen en handelen. Deze autonomie blijft voor ieder van ons een voortdurend project. Autonomie betekent niet dat we als individuen geen nood aan anderen zouden hebben. Evenmin is het autonome individu enkel bezorgd om zichzelf. Als we autonomie als waarde ernstig nemen dan gaat het om die van iedereen. We streven naar vormen van samenleven waar we ieder in zijn autonomie respecteren. Vrijzinnig humanistische waarden zoals gelijkwaardigheid, verdraagzaamheid en solidariteit zijn gebruikte criteria, en een democratische samenleving waar we de rechten van de mens respecteren, is de maatschappijvorm om deze te realiseren. De rechten van de mens zijn universele rechten en we wijzen elke vorm van racisme of seksisme af.

Belangrijk voor het streven naar autonomie is vrij onderzoek. Het is een wetenschappelijke methode. Maar voor niet-confessionelen is het ook een manier van omgaan met levensbeschouwelijke en morele vragen. We steunen enkel op menselijk verstand en menselijke ervaring om ons te oriënteren in het leven. Het betekent dat we bereid blijven om onze meningen te onderzoeken. Mensen zijn feilbaar en we steunen niet op goddelijke openbaringen die ons een onfeilbaar, maar niet-menselijk weten aan de hand doen. Er is geen boek of traditie of ideologie die absolute antwoorden geeft. Wat niet wegneemt dat boeken, traditie of bestaande levensbeschouwingen ons kunnen inspireren, maar dan op zo'n wijze dat we deze inspiratie zelf toetsen en verwerken.

Het leven is een ervaring en vergt voortdurend leren. We willen ons blijven informeren. We doen dit door rekening te houden met wetenschappelijke kennis. Maar niet alle levensvragen zijn eenduidig wetenschappelijk op te lossen. In nogal wat levensbeschouwelijke kwesties blijven alternatieve keuzen mogelijk en niet iedereen vult zijn leven op een zelfde wijze in.

Vrij onderzoek als een levenshouding impliceert de bereidheid tot dialoog met anderen. Dat is willen luisteren naar anderen, zich kunnen inleven in de situatie van anderen of aan perspectiefwisseling doen. Het kenmerk van een authentieke dialoog is dat we ook onszelf in vraag kunnen stellen. Een dialoog creëert de vrije ruimte waarin gezagsargumenten, manipulatie en demagogie worden vervangen door redelijk overleg. Dat impliceert dat elkeen aan het woord kan komen en opvattingen slechts op grond van argumenten worden verworpen. Daarvoor moeten we ook leren omgaan met tegenspraak.

Autonomie is niet bereikt met het hebben van een eigen mening. Iedereen heeft wel een mening.

Belangrijk is de kritische omgang met onze eigen meningen. Hoe zijn we ertoe gekomen? Wat is hun degelijkheid? Deze reflectie is belangrijk om bewust te leven. Nadenken over deze 'meningen' is niet enkel theoretisch. Ze zijn de mentale kaart waarmee we ons oriënteren in de wereld en zin geven aan het leven. Ze zijn van

groot praktisch belang omdat ze een antwoord geven op verschillende fundamentele vragen. Hoe we naar onszelf kijken? Of we gelukkig mogen zijn zonder ons schuldig te voelen? Of we anderen ervaren als concurrenten of medestanders? Hoe we met de natuur omgaan? Of vrouwen en mannen gelijkwaardig zijn? Deze meningen die existentieel en politiek ons gedrag sturen, verwijzen naar waarden. Ze vormen het terrein van zingeving en moraal. We spreken van een wereldbeeld, een levensbeschouwing, een dagelijkse filosofie, een levensstijl. Ook zonder filosofisch onderzoek is een wereldbeeld aanwezig. Maar dan als een intuïtief of spontaan 'denken' dat we ervaren als een feitelijke toestand: we zijn nu eenmaal zo en we denken nu eenmaal zo.

## II

De ontmoeting met verschillende antwoorden op levensbeschouwelijke vragen kan inspirerend werken. Ze nodigen uit om zelf te denken en te kiezen. Daarmee is niet gezegd dat die stap wordt gezet, maar de situatie is zo dat de nood om zelfstandig te kunnen oordelen over waarden en normen toeneemt. Eén van de belangrijkste beslissingen die een individu heden maakt is zelf denken of anderen voor hem laten denken. Die beslissing is ook bepalend voor ons opvoedingsproject, de wijze van socialiseren. Nogmaals, niet alleen de eigen autonomie maar ook de tolerantie waardoor we de autonomie van anderen aanvaarden, staat in een humanistische opvoeding centraal: het groeien in zelfstandigheid en het kunnen omgaan met verschil in mening.

Het is belangrijk dat zelfstandigheid niet vervalt in koppigheid van het eigen gelijk, wat een karaktertrek is van de autoritaire persoonlijkheid. Aan het andere uiterste echter staat het cultuurrelativisme. Wie alles relativeert, kiest niet meer. 'Hij draait met de wind'. Het verschil met wie alles wil onderzoeken, is fundamenteel. De dialoog over waarden en het zelf wikken en wegen van pro's en contra's staat haaks op een relativisme dat een vorm van waardeonverschilligheid is. Tegenover dit laatste is het zich kunnen oriënteren in het leven een belangrijk talent. In de huidige maatschappij volgen veranderingen elkaar snel op en tradities worden niet meer van generatie op generatie doorgegeven. Om onszelf niet te verliezen in de snelle opeenvolging is het nodig dat we zelfstandig kunnen werken aan een identiteitsproject.

Zoiets vergt weerbaarheid. Levensbeschouwelijk onderwijs als waardeverheldering speelt hierbij een doorslaggevende rol.

Niet alleen in het individuele vlak is dit belangrijk. Samenleven is immers ook een opdracht, een open proces. De creatieve en kritische inbreng van individuen is nodig om een democratie leefbaar te houden.

Vragen stellen en dialogen voeren over normen en waarden behoren tot het project van autonomie. Dat is een open identiteitsproject en staat niet los van de sociale contexten waarin we met de anderen en zo ook met onszelf leren omgaan. Het zichzelf sturen vanuit waarden die we in dialoog toetsen, is de omschrijving van een zelfstandige morele houding. Het is belangrijk dat de leraar deze zoekende houding stimuleert. Hij moet in staat zijn om de klas om te vormen tot een 'gemeenschap van onderzoek'. Hij brengt de leerlingen het enthousiasme en zelfvertrouwen bij om zelf te denken en in dialoog te treden met anderen. Zoiets gebeurt in een open geest en met respect voor de verschillende leefwerelden. Daarvoor is het nodig dat hij de leerlingen ernstig neemt en dat in gesprekken hun noden en vragen aan bod komen. De leraar zorgt voor de nodige interactie en houdt als een goed gespreksleider de relevantie van wat wordt gezegd in het oog. Hoe meer hij zelf het thema heeft verkend, hoe beter hij in staat is om die relevantie te herkennen.





In het leerplan is een van de procesdoelen :

*Moreel denken tegen de onverschilligheid, voor de betrokkenheid.*

Bijzonder procesdoel :

Het verkennen, exploreren en integreren van waarden.

Dit procesdoel komt normaliter in iedere les aan bod. Leerlingen leren op die manier beseffen dat er heel veel keuzes in het leven waardegeladen zijn en dat bij deze keuzes heel vaak waardeconflicten kunnen optreden. Rationeel en zelfbewust leren nadenken over deze conflicten is een ander doel.

Bij dit procesdoel kunnen de onderwerpen dan ook divers zijn en is de werkvorm eigenlijk de essentie.

Komen aanbod :

## **Waarden en normen**

### **° morele gedragsregels bespreken**

- moet je anderen helpen?
- moet je dieren beschermen?
- moet je afspraken nakomen?

### **° waarden bespreken**

- wat vind ik belangrijk
- waardekeuzes in concrete situaties
- rekening houden met omstandigheden
- waarden en feiten
- waardeconflicten

### **° waarden van mezelf vergelijken met die van anderen**

- mijn vrienden
- de klas
- mijn ouders
- leraren
- mijn generatie en andere generaties
- vrijzinnige waarden en godsdienstige
- als ik alleen ben en als ik met anderen ben

## Waarden herkennen

### ◦ wat vinden we goed?

- morele waarden bespreken

- \* rechtvaardigheid
- \* verantwoordelijkheid
- \* menswaardigheid
- \* vrijheid
- \* gelijkwaardigheid
- \* veiligheid

### ◦ wat volgt uit onze waarden?

- morele normen of gedragsregels bespreken

- \* je moet eerlijk delen
- \* je moet anderen in nood helpen
- \* je moet respect hebben voor anderen
- \* je mag niet liegen
- \* je mag niet stelen
- \* je mag niet doden

### ◦ wat appreciëren we in mensen?

- deugden bespreken

- \* moed
- \* trouw
- \* verantwoordelijkheid
- \* wijsheid

### ◦ iedereen doet aan moraal

- we drukken met waarden uit wat goed is tegenover

- \* onszelf
- \* anderen
- \* de natuur

- waarden zijn criterium voor ons oordeel

- \* is dit rechvaardig?
- \* is dit eerlijk?
- \* is dit discriminerend?

## ° waarden zijn inzet van discussie

- naargelang wat we willen

- \* hoe wil ik leven?
- \* hoe wil ik met anderen omgaan?
- \* hoe willen anderen leven?

- naargelang onze interpretatie

- \* welk gedrag is rechtvaardig?
- \* wat noemen we eerlijk?

## ° waarden bepalen onze identiteit

- wie willen we zijn?
- wat verwachten we?
- wat en wie appreciëren we?
- wat zijn onze aspiraties?

## Waarden analyseren

### ° hoe komen we tot onze waarden?

- traditie
- opvoeding
- cultuur
- geloof
- overleg
- vrij onderzoek
- rationeel of irrationeel
- autonoom of heteronoom

### ° waarden en feiten

- *feitelijke oordelen*
  - \* waar of onwaar?
  - \* we kunnen ze objectief constateren
- *smaakoordelen*
  - \* lekker of vies?
  - \* mooi of lelijk?
  - \* ze verschillen van individu tot individu
- *morele oordelen*
  - \* goed of slecht?
  - \* morele oordelen zijn een stellingname, en om anderen te overtuigen gebruiken we waarden en feiten
- *feiten en waarden uit mekaar houden*
- *morele oordelen zijn een stellingname over*
  - \* het 'goede' leven
  - \* het 'goede' samenleven
- *moraal en wetenschap*
- *waarderingen en beschrijvingen*
  - \* verschil tussen beide
  - \* verkeerde en juiste gevolgtrekkingen
  - \* als wetenschap ideologie wordt

## Waarden herkennen

## ◦ **waarden en feiten**

- sociale context: macroniveau  
welke waarden vind je terug in de samenleving, de wetgeving, de bestaande instellingen, internationale politiek ?

- \* solidariteit
- \* eerbied voor de mensenrechten
- \* waarden in onze westerse cultuur

## ◦ **waardeconflicten**

- conflicten tussen persoonlijke morele waarden en maatschappelijke basiswaarden

\* vrijheid versus solidariteit  
vb. luxegeneeskunde en wereldgezondheid

\* geluk versus plicht (engagement)  
vb. artsen zonder grenzen

\* eigenbelang versus algemeen belang  
vb. dierproeven en gezondheid

\* economische versus ecologische waarden

\* tolerantie versus culturele eigenheid  
vbn: besnijdenis, kinderhuwelijken

\* belangen versus humane waarden



◦ **morele waarden zijn niet evident, maar het gevolg van:**

- opvoeding
- cultuur
- informatie
- ervaring /leren

◦ **waardefundering**

- autonoom / heteronoom
- rationeel / irrationeel
- fundamenteën van een universele moraal?

◦ **waarden: exemplarisch**

- *eerlijkheid*

- \* wetten, regels, voorschriften
- \* machiavellisme
- \* politieke deontologie

- *gelijkwaardigheid*

- \* de vrouw/man als lustobject
- \* naakte borsten cultus of gezond naakt?
- \* porno of erotiek

- *rechtvaardigheid*

- \* inkomen uit arbeid versus inkomen uit eigendom
- \* welk loon betalen? risico, vaardigheid, kennis, studies, verantwoordelijkheid

- *verantwoordelijkheid*

- \* landbouw of natuur ?
- \* openbaar vervoer of verkeersinfrastructuur ?
- \* bescherming regenwoud door alternatieve bouwmaterialen

- *participatie en vrijheid*

- \* de "goede" dictatuur versus het "failliet" van de democratie
- \* politieke verantwoordelijkheid van/voor ondergeschikten

- *eerlijkheid, loyaliteit*

- \* nood breekt wet ?
- \* uitgesproken en stilzwijgende contracten

- *burger-, kinder- en mensenrechten*

- \* belang van het kind versus dat van de volwassene
- \* kindsoldaten
- \* kinderarbeid of ontwrichting van de economie ?

- *waarheid*

- \* een leugentje om bestwil of niets dan de waarheid ?
- \* propaganda
- \* reclame: economische motieven en waarheidsgehalte
- \* reclame voor onethische producten

o waarden in verschillende ethische stelsels

- gezindheidsethiek

\* de bedoelingen

- deontologische ethiek

\* de handeling vbn. plichtmoraal, gebodsmoraal

- teleologische ethiek

\*de gevolgen ?



Technische fiche
------------------

Regie	Toon Mertens
Acteursregie	Jonas Baeckeland
Produced by	Toon Mertens Jonas Baeckeland
Executive Producer	MIC&S
Scenario	Jonas Baeckeland
DOP	Pepijn Robben
Camera	Mark Appeltans
Camera Assistent	Stefan Bruylants
1e Regie Assistent	Stijn Verhoeven
2e Regie Assistent	Tine Lens
Muziek	Lieven Van Pee en Peter Desmedt
Celliste	Eva Bruneel
Gitaar	Kenny De Thaeey
Chef Geluid	Karel Dewaele
Geluid	Mathias Van Gasse
Montage	Toon Mertens
Geluidsmontage	Karel Dewaele
Grading	Pepijn Robben en Toon Mertens
Chef Electro	Laurens Degrande
Electro	Simon Verdonck Pieter Gaelens
Chef Grip	Steven Vandenbroeke
Rekwisiteur	Thimothy Pincket
Set Dresser	Hannes Baeckeland Carmen Lucia Rubiano

Assistent Set Dresser	Peter Hermans Natasja Bohez-Rubiano
Algemene opnameleider	Erik Mertens
Opnameleiders	Samuel Engelen Renée Sys Jos Gantois Natasja Bohez-Rubiano Carmen Lucia Rubiano Magda Jacobs Mathias Verleyen Thales Mertens Luc Baeckeland Rita Pires Hannes Laloo
Zebrabegeleiders	Ivan Peeters Freddy Goolderheide
Chauffeurs	Dewit Remans
Graphics	Wendy Wauters Nathalie Kronal
Verzekering	Consulting & Claims Services
Cast	Jana Roos Ina Geerts Lukas Eliano Nand Buyl Blanca Heirman Jonas Baeckeland Fabrice Chan Zouzou Benchica Raf Walschaert
Nieuwslezer	Tom Ghijsel
Radiostemmen	Wim Scheyltjens Renée Sys Toon Mertens
Figuranten	Pepijn Robben Laurens Degrande Matthias Van Gasse Natasja Bohez-Rubiano

Karel Dewaele

Met dank aan

Martine van Daringman  
Roel Van Hoecke  
Politie Hasselt  
Stad Hasselt  
Stad Antwerpen  
Fimcel Antwerpen  
Hilda Jans  
Carine Jans en familie  
Renée Sys  
Bart Vanpeer  
Sander Buyck  
Kathleen Geldolf  
Els Cornelissen  
Guy Kindermans  
George Vansweevelt  
Remans  
Eline Baeckeland  
Klasken Van Hoecke  
Louiseke

Met speciale dank aan

Magda Jacobs en Erik Mertens

Catering

Bakkerij Brabanders  
Slagerij Vaes  
Delhaize Zonhoven  
Grill 77 Antwerpen  
Broodjes Plenty Zonhoven  
Ciros Antwerpen  
Unplugged Hasselt  
Broodjes Yolanda Antwerpen

Met Dank aan

Linx Hasselt  
IMD Limburg  
Garage Vanosch  
Trafiroad  
Cores Delopment